

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Octavus Imperator Xunus. Regnavit XXXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

OCTAVUS IMPERATOR
X U N U S.

Regnavit annis XXXIII.

*Cyelo 8, an.
20. ante Chri-
stum 2258.*

Hoc anno cū jam ad ultimam senectutem Y A U S pervenisset, moriens ita X U N U M ad imperium legitimè tenendum hortatur, Ades, X U N E; satis superque tuam fidem expertus sum. Dicitis tuis ex æquo facta respondent. Age igitur, sceptrum capesse, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi subjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, sed à te populo servendum. Rex enim idcirco super omnes eminent, ut unus prospiciat omnibus. His dicitis moritur Y A U S; quem X U N U S haud aliter, atque filius optimum parentem, lūxit. Et ut dolori suo litare posset liberius, rebus imperij subinde Præfectorum curæ demandatis, ipse toto triennio ab Y A I sepulchro nunquam discessit.

*Rex qualis esse
debeat.*

*Sinarū luctus
in morte pa-
gentum.*

Hanc in parentes pietatem mirā observantiā etiānum apud Sinae liberi tuentur. Tribus enim annis ita patris mortem lugent, ut semper se domi contineant, relicto quamprimum quocunque publico munere vel magistratu, quo tunc fungebantur. Locum quoque, cibos & supellectilem cum vilioribus permutant; nec nisi in humili scamno sedent. Nihil vini, nihil obsonij admittunt, solis oleribus contenti, Vestes rudissimæ sunt. è crassâ telâ confutæ. Cubili quoque incommodiore utuntur. Quin & ipsa loquendi ratio & phrasis est alia, & ad luctum composita. Neque adeò antiqua jam est appellatio, alio nomine vocari volentibus. Ipse, qui in luctu est, non aliud quàm inobsequentis & ingrati filij nomen sibi tribuit, ut qui nesciverit obsequio curaque debitā parentum vitam propagare. sed ipsdem mortem pluribus offensis accelerarit. Nec sermo tantum sed etiam charta mutatur & scribendi modus. Non rubrica, non papyrus minio imbuta scriptio, ni adhibetur. Lætioris autem coloris vicem flavus subit vel cæruleus, Vestes candidæ, non ut inter Europæos, hilaritatis, sed mœroris argumentum. Mira prorsus hæc Sinarum in parentes defunctos pietas, & imitatores alibi vix repertura, eatenus præsertim, quòd cū vident ætate proventis magis necessaria esse obsequia sua, multi è magistratu
ejus

eius relinquendi potestatem flagitent, haud aliud causantes, quam quòd fractis senio parentibus omni, quâ possint, ope subvenire debeant. Nec facile quis ab Imperatore in eâ re fert repulsam, gnaro, in eâ pietate nihil ambitionis latere.

Quòd autem triennium in eo luctu ponant, causam è Sinicâ philosophiâ non omnino inanem afferunt. Equum enim esse, qui in primo vitæ triennio, sui adhuc impotes, parentum in se charitatem sint imprimis experti, tantundem temporis post eorum obitum ad molestias, quas eisdem fecissent, velut expiandas lamentis & mœrori à filiis impendi. Unde non mirum, à Sinis in maximâ infelicitatis loco deputari, si prole careant. Intelligunt enim, neminem se habituros, à quo vel in declivi vita obsequium, vel post mortem possint solennem luctum sperare.

Absolutis ergo tribus mœroris annis X u n u s in demortuorum Imperatorum aulâ inspecto regio thesauro ac gemmis, septem planetarum Sphæram ex illis fabrefecit, è cuiusque gemmæ ingenio planetis singulis apram attribuens; aliâque terræ loco in medio statuit. Fuit X u n u s eximie prudens, moribus perquam compositis, & omnibus charus; quod suâ vicissim eâque summâ in cives charitate promeruit. Enitebat in eo non umbratilis virtus, sed solida & in utrâque fortunâ constans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuisse, quod inde in Physiognomiâ Sinicâ, cui gens hæc impensè dedita, bene magna de eâ habet volumina, varijs vultuum linearumque figuris referta, inusitatae felicitatis argumentum haberi coepit. Neque hoc mirandum. Vidi ipse puerulum in oculo dextro duas pupillas habentem. Quæ res parentes ejus singulari gaudio affectit, reputantes eum congenitam futuræ prosperitatis tesseram in oculis ferre. Nec vani augures fuere: Filius namque cum familia universâ Christianis sacris imbutus, non alio nomine quàm isto potuit esse felicior.

Porro X u n u s temp. novis variisque ordinibus civium ac numerum distinctam, ritibus insuper ac legibus multum adauxit. Sex quoque tribunalia sub Y u o instituta in meliorem formam redegit, adlectis multis, qui magistratui jus dicenti partim assiderent, partim Præfectorum vices communicatâ potestate lubirent. Dinonem deinde universam in provincias duodecim partitus, omnes ipse quorannis coram obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis beneficiarijs explorandâque illorum fide consumpsit, quos panis aut præ-

Cur tribus annis lugeant.

Sphæra miranda à X u o no conficitur.

Pupilla oculorum duplex. Sine Physiognomia dediti.

Sex tribunalia reformata.

*Leges Xuni
perutiler.*

mijs, ut erant cujusque merita, affecit. Viros doctos & sapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; ut largam ubique annonam procurarent, hospites peregrè procùl adventantes benignè exciperent. munia probis tantum & idoneis mandarent, virtutem præmijs excitarent, bonis fidem haberent, malos dimitterent.

*Supplicia
quinq; à Xu-
no inventa.*

Quinque suppliciorum genera constituit, quibus criminum reos vel naso, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent iudices de supplicio, in consilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius irasci.

*Exilium tri-
plex.*

Exilij tres gradus pro sceleris magnitudine statuit. Gravissimum fuit, toto Sinarum regno extorrem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica stadia exesse. Tertium ac mitissimum erat, regni duntaxat finibus proscribi, nullâ metâ longinquitatis præfixâ. Sed inter omnia XUN I imperia illud mihi palmam teneat, quo vetuit, nequis idcirco pareret, quòd Imperator, sed quòd æqua juberet. Hinc fortè Præfectos suos allocutus, *Tum demum, inquit, moram mihi gerite, cum, quod bonum & æquum erit, imperavero.*

*Xuni dictum
memorable.*

*Tartarorum
prima in Si-
nas irruptio.*

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas est mentio, in Sinicam ditionem infusi, prædas agebant. Nec deinceps unquam destitere Sinarum terras infestare, uti suis locis docebimus. At XUNUS, cui suorum salus cordi esset, in tempore ivit obviam per Præfectos suos grassanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præsens restituit.

*Aquarum ope-
rosa deductio-
nes.*

Sub eadem tempora sollicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; YUO QUENI, ob hoc ipsum negotium male curatum occisi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo sapiens, tredecim annorum spatio tantâ diligentia curavit negotium uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decursu sæpe suas ædes prætergressum, nunquam illic divertisse, nequid temporis sibi deperiret. exsequi regia jussa festinanti. Opus omnino stupendum, & cui, nescio, an in toto terrarum orbe par esse credam. Exstant etiamnum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccatae; alibi egestis aggeribus aquæ in lacum coactæ; fluvij majores in-
duos

duos trésvé amnes divisi, aut in mare deducti; unde ingens terrarum planities longè latèque diffusa emicuit.

Hoc labore, uti & eximijs virtutibus, quibus Y u s excelebat, adeò sibi X u n u m demeruit, ut suismet filijs posthabitis illum in imperij societatem adsciverit. Hoc, quod rarum est, annos septendecim concordia potestate tenuere. Nimirum facîle duos capit regnum, quod capere virtutem potest.

Xunus neglectus filijs Yui imperium tradit.

Multa quidem alia de hoc Imperatore dici à me possent; sed, quia brevitati consulo, prætermisissis ceteris unum referre non abs re mihi visum est. X u n i adhuc domi versantis è novercâ frater maxima in illum mala perpetuò machinabatur, parente utroque ad id instigante. Inter alias ejus injurias præcipua fuit, quòd X u n u s puteum purgare jussus, cum eò descendisset, minimo minus abfuit, quin lapidibus à fratre desuper injectis obrueretur. Effugit tamen, meatus subterranei fortè reperti beneficio; domumque reversus, testudinem, strato insidens, pulsare cœpit. Adest subinde frater, animo ejus bona invadendi, quem à se peremtum nihil ambigebat. At ubi domum ingressus, eum fides pulsantem reperit, obstupuit scilicet, conceptumque scelus successu carere videns, vocem non invenit. Tum X u n u s comiter illum affatus, *Frater, inquit, quæ causa tui adventus? tantisper hic mecum confide.* Hac humanitate recreatus ille, jamque recepta voce, venisse se ait, ut fratrem inviseret, quem à multo tempore non vidisset. Ita X u n u s, etsi sciret se cum conscio loqui, oblatum parricidium nec verbo ultus, cælo solùm gratias egit, quòd à familiarium suorum insidijs, quæ miræ quæ multæ fuere, toties esset liberatus.

Tandem, ut suprâ diximus, parentes cum fratre, monitis & exemplis X u n i resipuere. Tanta moderati animi vis erat. Jam, ne simus æquo longiores, reliqua persequamur.